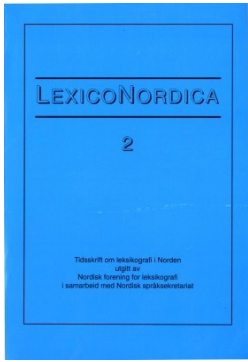

LexicoNordica

Forfatter:	Jens Axelsen og Chr. Broen-Christensen	
Anmeldt værk:	Morten Pilegaard og Helge Baden. 1994. <i>Medicinsk ordbog, dansk engelsk, engelsk dansk</i> . København: C.E.G. Gad.	
Kilde:	LexicoNordica 2, 1995, s. 143-146	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

*Jens Axelsen/Chr. Broen-Christensen*¹

Morten Pilegaard & Helge Baden: *Medicinsk ordbog, dansk engelsk, engelsk dansk*. København: C.E.G. Gads Forlag 1994, Dkr. 595.

Ifølge forordet er bogen primært beregnet på oversættelse af danske medicinske tekster til engelsk. Målgruppen er først og fremmest forskere, ansatte og uddannelsessøgende indenfor sundhedsområdet, og dernæst alle med kommerciel interesse for dette felt, herunder bl.a. medicinalindustrien.

Forordet oplyser at bogen indeholder ca. 10.000 opslagsord samt ca. 9.000 ordforbindelser i den dansk-engelske del og ca. 10.500 opslagsord og 21.000 ordforbindelser i den engelsk-danske del. Der redegøres for fagområder og vægtning, selektionsgrundlag, tilblivelse, og for hvilke eksperter der har bidraget med faglige oplysninger. Der er en fyldig brugervejledning på 9 sider, samt en forklaring til forkortelser og tegn. Endelig er der en kort litteraturliste på 14 numre. Mht udtale er der i ækvivalenterne i den dansk-engelske del angivet tryk, men ikke mere og ikke i den engelsk-danske del.

Til opslagsordene i den dansk-engelske del er der foruden en oversættelse knyttet en engelsk forklaring og i mange tilfælde eksempler på brugen. Fra oversættelserne i den engelsk-danske del er der henvisning til forklaringerne i den dansk-engelske. Bogen er meget brugervenlig i sin overskuelige opstilling og klare typografi med forskellig skrift for lemmer, ækvivalenter og forklaringer/eksempler.

Efter faganmelderens erfaring har en del medicinere ret ringe engelskkundskaber og har store vanskeligheder hvis de skal skrive en artikel på engelsk, så der er behov for en ordbog som den foreliggende, og konceptet: at give en forklaring af den givne ækvivalent, grammatiske oplysninger til ækvivalenten (ganske vist er de minimale og kunne med fordel udvides, fx med angivelse af tællelighed), og eksempler til at belyse brugen er glimrende. Det er noget ret nyt i en fagordbog (noget lignende kendes fra Genteknologisk ordbog), og det fungerer også et stykke hen ad vejen her, men som det vil fremgå af det følgende har vi adskillige kritikpunkter.

Ordbogens fagområde er, som anført i forordet, lægevidenskaben med vægten lagt på de store fag, dvs intern medicin og kirurgi. Blandt de andre specialer er særlig ortopædi, ortopædisk kirurgi, gynækologi, obstetrik, oftalmologi og almen medicin søgt dækket men det er påkrævet med en opdatering indenfor nogle af lægevidenskabens specialer.

¹ Jens Axelsen er ordbogsredaktør, dr. med. Chr. Broen-Christensen er speciallæge.

Det gælder fx farmakologi, som er faganmelderens område, hvor ordbogen har mange svagheder. For det første mangler nogle vigtige opslagsord indenfor almenfarmakologien: *famakokinetik* (pharmacokinetics) og *fordelingsrum* (volume of distribution). *Barbitur* (barbiturate) er medtaget, selvom denne lægemiddelgruppe er obsolet i dag. Derimod mangler vigtige grupper som *benzodiazepiner*, *calciumblokkere* og *beta-receptorblokerende midler*. Man kan finde lægemiddelnavne som næppe bruges i dag. Det gælder fx *demerol* (*petidin*) og *opian/opianine* (*noradrenalin*). Opslagsordet *afføringsmiddel* har ækvivalenterne "aperient, cathartic, laxative, purgative". Forklaringerne der findes under adjektivet *afførende* er næsten enslydende. Brugeren kan ikke vide at den mest anvendte betegnelse for lægemiddelgruppen er "laxative" eller nærsynonymet "purgative", mens "cathartic" er navnet på en undergruppe af afføringsmidler, og at "aperient" ikke bruges i medicinsk litteratur.

Indenfor det neuro-psykiatriske område synes der også at have manglet fagkyndig assistance. *Aktualneurose*, der er et historisk begreb, findes som opslagsord, men *panikangst*, der har stor klinisk interesse i dag, er ikke med. Under opslagsordet *smerte* finder man ækvivalenterne "ache, pain, suffering" med "definitions lignende forklaringer". Det fremgår imidlertid ikke at "pain" omfatter alle former for smerte, og den forklaring der gives på pain ligner ikke meget den internationalt anerkendte definition på smerte: "An unpleasant sensory and emotional experience associated with actual or potential tissue damage, or described in terms of such damage". For at finde oversættelsen til det eksakte begreb *smertetærskel* (pain threshold) må man vælge det upræcise udtryk *smertegrænse* som opslagsord.

Indenfor ovennævnte specialer er der brug for en revision af ordbogen. Ud fra en generel medicinsk betragtning vil faganmelderen imidlertid mene, at ordbogen kan blive et nyttigt redskab for medicinske studerende og yngre forskere.

Princippet for udvalget af almensproglige lemmaer er ikke klart. En bruger vil næppe slå ord som *spaltekorrektur*, *foreligge*, *lektor*, *nærmeste familie* op i en ordbog som denne. Desuden er behandlingen af dem i mange tilfælde ikke tilfredsstillende. Under *rig* "rich" får man som kollokationseksempel *rig på* oversat "high in, abundant"; dels kan det også hedde "rich in", dels oversætter "abundant" ikke udtrykket *rig på*. Ækvivalenterne til *egne sig* er "amenable to, suitable for", men "be" må da med, selvom det fremgår af eksemplerne. Under *udebleven* står kun ækvivalenten "misses" (og bagefter kollokationen *udebleven menstruation* "misses period"), men *udebleven* bruges jo også i andre sammenhænge, hvor "misses" ikke kan gengive det ("de udeblevne medlemmer"), så en brugsbegrænsning burde være anført. Under *stå* anføres kun "stand" som ækvivalent, og hvis man overhovedet vil have et sådant ord med bør brugen forklares, hvordan skal brugeren ellers vide at det ikke hedder "as it stands in my article"?

Under *genstand* står kollokationen *være genstand for* oversat "be subject of", hvilket yderligere gentages i den engelsk-danske del under "subject", men det skal hedde "be the (evt. a) subject of", som det rigtigt står i eksemplerne til *strid*. Som det også er påpeget ovenfor mangler der ofte differentiering mellem de opgivne ækvivalenter, som i de følgende eksempler: *smal* "narrow, slender, slim", *slå* "beat, strike" (vil man ikke risikere at *hertet slog* bliver oversat "the heart struck"?), *risikofri* "harmless, innocuous, with impunity" (det sidste er oversættelse til adverbiet *risikofrit*; der er dog givet et eksempel), *løsrne* "disengage, disimpact, unlock (dog med eksempel til det sidste), *beruset* "drunk, inebriated, intoxicated" (kun med et intetsigende eksempel: "shock in inebriated patients"). Homonymer som ved *læge* er ikke nummereret, hvad der nok ville være hensigtsmæssigt. Til *forhold* er der angivet 6 ækvivalenter med forklaringer der fylder godt en spalte, og her er det nok et spørgsmål, om medicinere med usikre engelskkundskaber ikke ville være bedre hjulpet med en kort forklaring på dansk. At lemmaerne er ordnet alfabetisk er nok heller ikke særlig hensigtsmæssigt, da den oplagte på den måde ikke kommer først (under *spaltning* er "cleavage" den første ækvivalent), og nok så vigtigt fordi man derved adskiller hvad der bedst hører sammen: under *forhold* står: "condition, feature, proportion, question, ratio, relation", og her burde fx "proportion" og "ratio" høre sammen. En form for gruppering ville også under *lidelse* gøre det lettere for brugeren at finde den relevante ækvivalent; her står: "affection, agony, disease, disorder, disturbance, lesion (?), pain, suffering" i den rækkefølge. Ordbogen går undertiden meget vidt i de ækvivalenter der gives: Under *sår* får man foruden de oplagte "ulcer" og "wound" også "burn" og "gash", under *flænge* foruden "gash" også "scratch", under *specialist*: "consultant, expert, specialist", men også "expert hand".

Efter ækvivalent og forklaring kommer der eksempler der er taget fra autentiske tekster og viser engelske kollokationer som ækvivalenten kan indgå i. Disse eksempler er nyttige og noget nyt i en faglig ordbog. Det er nyttigt under *skridt* at få "a step in the right direction", under *skrige* kan eksemplet til "scream" vise at det er stærkere end "cry", og under *resistens* "resistance" illustrerer eksemplerne efterfølgende præposition "to" og forudgående verbum "acquire". Men eksemplerne er ikke altid særlig markante: under *gurgle* "gargle" står der "you must gargle every hour". Og undertiden er der rigeligt med gentagelser: under *shock* får vi både "a patient in shock" og "he was admitted in shock", under *sej*: "confinement to bed may be shortened", og så lidt længere nede "confinement to bed", under *modstridende*: "their results were contradictory; the results of the two studies were contradictory". Eksemplerne passer ikke altid til lemmaets indhold: under *tage* "withdraw" står der, efter to relevante eksempler: "he had withdrawn from social interaction", under *sparsom* "slight" er eksemplet "slight/mild anaemia". Og man siger vel ikke *barsle med et*

sundt barn, som eksemplet under *barsle* synes at indicere, eller *hjertermængde*, som eksemplet til *mængde* "output" "cardiac output (per minute)" lægger op til. Ganske vist står der i brugervejledningen: "I enkelte tilfælde vil eksemplet ikke leksikalt svare til ækvivalenten", men nogle af disse eksempler synes dog for langt ude. Under *genopøve* fremgår det af forklaringen at "re-educate" bruges om en person, men eksemplet er "to re-educate muscles" (hvor man ville forvente "re-train"). Iøvrigt er eksempelrækkerne sommetider meget lange, og nok også for lange til at man kan forvente at brugerne orker at arbejde sig igennem dem.

Blandt de ting der må ses nøjere på ved en kommende revision er der, foruden en del trykfejl, også henvisningerne. I en ordbog vil man forvente at en henvisning viser hen til et sted hvor man kan få mere at vide end der står i den artikel man er ved, og det passer også i nogle tilfælde her, fx når der henvises fra *deling* til *spaltning*, fra *spasme* til *krampe*, fra *stråleafskærmning* til *afskærmning*. Men i en del tilfælde er der kun tale om angivelse af et synonym og det kan jo være nyttigt at få at vide men bør så angives som sådant, fx *spedalskhed* og *lepra*, og forklaring kunne i disse tilfælde spares. Man kunne måske med fordel have henvist fra *almenpraktiserende læge* til *praktiserende*, hvor der står yderligere tre ækvivalenter, inklusive en amerikansk. Nogle steder er der lidt kludder i det, fx henvises der under *lejre* vb. til *legemsstilling*, *stilling*, og sidst i artiklen *selvmord* henvises man til – *selvmord*.

Hvad den engelsk-danske del angår er der kun at bemærke at mange (men ikke alle) flerledsforbindelser til overflod findes under begge led, fx "bite occlusion, coronary occlusion, faecal incontinence, renal fascia, body function, cardiac function, oesophageal obstruction". Ækvivalenten til det sidste er det ene sted stavet i et ord, det andet i to. "Prickly heat" er ikke kommet med, "cousin" har som eneste ækvivalent "kusine". Og man kan undre sig over at *urea clearance* (s. 655) er oversat til "urinblære-clearance", når *urea* er korrekt oversat til "urinstof". Det må også være en lapsus at ækvivalenterne til *anti-depressant* både omfatter "antidepressivt middel" og "antiepileptisk stof".

Sammenfattende må vi sige, at selvom der her foreligger et nyt og godt koncept til en fagordbog, er der dog for mange kritikpunkter til at den i sin nuværende form kan siges at være tilfredsstillende. Såvel indenfor de ovennævnte specialer som på de andre omtalte punkter er der behov for en meget grundig revision.